

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ROČNÍK CXV

ARCHEOLOGIA 31

BRATISLAVA 2021

**ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA
ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI**

**ROČNÍK / VOLUME CXV
A R C H E O L Ó G I A 31**

Recenzovaná publikácia / Peer-Reviewed Publication
Vychádza raz ročne / Published Once a Year
Otvorený prístup / Open Access
<https://archeologickemuzeum.sk>

Predseda redakčnej rady / Head of Editorial Board:
PhDr. Juraj Bartík, PhD.

Redakčná rada / Editorial Board:
Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Mgr. Radoslav Čambal, PhD., PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD.,
Mgr. David Parma, Ph.D., Doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc.,
PhDr. Vladimír Turčan, Dr. Eric Vrba

Zostavovateľ / Edited by:
Mgr. Martin Hanuš, PhD.

Grafický návrh / Graphic Design: Martin Hanuš
Počítačové spracovanie / Graphic Layout: Michal Hricko – mh2
Preklad do cudzích jazykov / Translations: Stephanie Staffen, Kristián Elschek, Viera Tejbusová,
Paul Mitchell a autori

Dátum vydania / Date of Issue: 2021
<https://doi.org/10.55015/zbsnm.arch.2021>

Príspevky sú indexované a evidované v databázach / Articles are indexed and covered in:
SCOPUS, EBSCO

Za obsah a znenie príspevkov zodpovedajú autori / Authors are responsible for their contributions

Redakcia / Office: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum,
Žižkova 12, P. O. Box 13, SK – 810 06 Bratislava, archeologia.editor@snm.sk

Vydavateľ a distribútor / Publisher and Distributor:
Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, IČO 00164721

Tlač / Print: Ultra Print, s. r. o.
Náklad / Print Run: 300 kusov / pieces

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum

ISBN 978-80-8060-515-5
ISSN 1336-6637

OBSAH / CONTENTS

ŠTÚDIE / STUDIES

DUŠAN VALENT – PAVOL JELÍNEK – IVAN LÁBAJ	
The Death-Sun and the Misidentified Bird-Barge: A Reappraisal of Bronze Age Solar Iconography and Indo-European Mythology.....	5
“Slnko smrti” a mylne interpretovaná slnečná bárka: Prehodnotenie solárnej ikonografie doby bronzovej a indoeurópskej mytológie	40
PAVOL ŠTEINER – JAKUB GODIŠ	
K nálezom keramiky otomansko-füzesabonského kultúrneho komplexu z Kamenína.....	45
On the Findings of the Otomani-Füzesabony cultural complex from Kamenín	70
VLADIMÍR MITÁŠ – JÁN RAJTÁR – JÁN TIRPÁK	
Ďalšie predmety z doby bronzovej z Cífer-Pácu	73
Other Bronze Age artefacts from Cífer-Pác	88
JURAJ BARTÍK – ZDENĚK FARKAŠ	
Hromadný nález bronzov Buková I	89
Bronzehort Buková I	103
DAVID PARMA – MARKÉTA HAVLÍKOVÁ – JAN PETŘÍK – FRANTIŠEK TRAMPOTA	
Zlomkový depot z mladší doby bronzové z Velkých Bílovic (okr. Břeclav)	107
Brucherzhort aus der jüngeren Bronzezeit aus Velké Bílovice (Bez. Břeclav)	139
VIOLETTA REITER – HELGA SEDLMAYER – KARL GROSSSCHMIDT – ROBERT LINKE	
Ein zoomorphes Ausgussgefäß der frühen Hallstattkultur aus Rannersdorf, Niederösterreich.....	143
A zoomorphic spouted vessel of the Early Hallstatt Culture from Rannersdorf, Lower Austria	166
GERTRÚDA BŘEZINOVÁ	
Branč v dobe laténskej	167
Branč in the La Tène period	187
ROBERT IVÁN	
Pece z rímskeho dočasného tábora v Cíferi-Páci.....	189
Öfen aus dem römischen Feldlager in Cífer-Pác.....	198
DAVID VÍCH – JAN JÍLEK – JIŘÍ MILITKÝ – MICHAL HLAVICA – JIŘÍ KMOŠEK – JAN MARTÍNEK	
Mařínské hradiště a jeho okolí v době římské	199
Mařín hillfort and its surroundings in the Roman period	236
MICHAL HOLEŠČÁK	
Hroty šípov spod vrchu Vtáčnik pri Banskej Štiavnici	241
Arrowheads from the slope of Vtáčnik hill by Banská Štiavnica.....	247

RADOSLAV ČAMBAL – MAREK BUDAJ – DAGMAR GROSSMANNOVÁ	
Stredoveké a novoveké militária, súčasti výstroja a numizmatické nálezy z Plaveckého Podhradia.	249
Medieval and modern militaria, items of equipment and numismatic finds from Plavecké Podhradie.	333
PETR ŽÁKOVSKÝ – PATRICK BÁRTA – JIŘÍ HOŠEK – JINDŘICH ŠTEFFL	
Nález vrcholně středověkého dlouhého meče na Lipské hoře	345
Find of a high medieval longsword at Lipská hora	366
MARTIN HANUŠ	
Súbor skla z výskumu majera Nitrianskej kapituly a kláštora benediktínov v Ludaniciach. ...	369
Set of glass from excavations of a farmstead belonging to the Chapter of Nitra and from the Benedictine Monastery in Ludanice	380

RECENZIE / REVIEWS

ZDENĚK FARKAŠ	
Vítězoslav Struhár a kol.: Mysterium Liskovskej jaskyne	383
VLADIMÍR TURČAN	
Marek Budaj – Luboš Polanský: Uhorské středověké dukáty ze sbírky Národního muzea. ...	385

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAPHY

VLADIMÍR TURČAN	
Zborník Slovenského národného múzea 105–114, Archeológia 21–30, 2011–2020. Obsah ročníkov – menný a tematický register / Volume Contents – Name and Thematic Index	387

PECE Z RÍMSKEHO DOČASNÉHO TÁBORA V CÍFERI-PÁCI

ROBERT IVÁN

Keywords: south-western Slovakia, Roman period, ovens, Roman army, Germanic tribes, Marcomannic wars.

Abstract: *Ovens from the temporary Roman camp in Cífer-Pác.* During excavations carried out in relation to construction activities in the municipality of Cífer, local district Pác, six pyrotechnical features from the Roman period were successfully examined. Based on the fact that the site is situated within the grounds of the temporary Roman camp discovered by aerial prospection in 2009, we may expect a relation between the uncovered ovens and the more long-term activities of the Roman army during the Marcomannic wars in this area. The features in question were poor in movable archaeological finds. Fragments of Germanic and provincial Roman pottery were found, together with nails from the soles of Roman military sandals and an iron object with an unknown function. We assume that the planned continuation of the excavation will provide further evidence of the activity of the Roman army.

1. ÚVOD

Obec Cífer sa nachádza v okrese Trnava rovnomenného kraja na juhozápade Slovenskej republiky. Miestna časť Pác leží približne 2,5 km juhovýchodne od Cífera, na ľavom brehu riečky Gidra. Terén v okolí je pahorkatinového rázu, typickým pre Trnavskú pahorkatinu, patriacu do komplexu Podunajskej pahorkatiny (Lukniš 1972, 152; Mazúr et al. 1986). Nálezisko sa nachádza na severnom svahu pahorku v nadmorskej výške 144 m. Kvartérny pokryv okolia polohy tvoria prolúviálne sedimenty: hlinité a piesčité štrky s úlomkami hornín v nižších stredných náplavových kuželoch s pokryvom spraší a deluviálnych splachov (Geology). Zhruba 500 metrov juhozápadne od lokality tečie riečka Gidra.

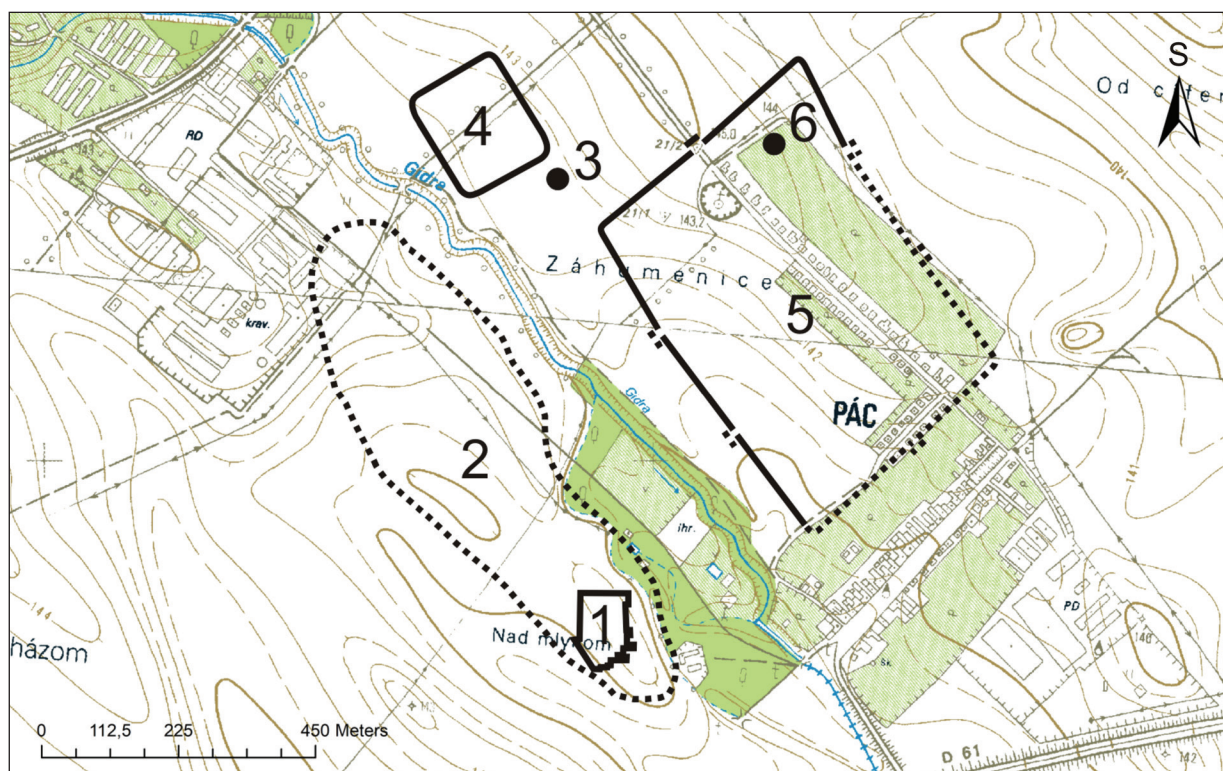
Prvý archeologický výskum v katastri obce bol vyvolaný nálezom zvyškov rímskeho stavebného materiálu na pravej strane Gidry, ktorý v roku 1965 objavil pán V. Kráľovič, externý spolupracovník Archeologického ústavu SAV v Nitre (Kolník 1972, 59). Výskumom trvajúcim od roku 1969 do roku 1980 bolo doložené osídlenie z mladšej doby kamennej, doby rímskej a včasného stredoveku (Kolník 1972, 59). Najvýznamnejším výsledkom bolo objavenie neskoroantického dvorca miestnej germánskej elity ako aj rozsiahleho germánskeho sídliska (obr. 1: 1, 2; Kolník 1972, 61; Varsík/Kolník 2013).

Na ľavom brehu Gidry, na svahu klesajúcom smerom k riečke sa v roku 1993 odkryl germánsky

sídliskový objekt, v ktorom sa našiel bohatý nálezový súbor rímskych militárií (obr. 1: 3; Cheben/Ruttikay 2010, 309–333). V roku 2009 sa v tomto priestore, približne 160 metrov severozápadne od predošlého nálezu objavil rímsky dočasný tábor. Priebeh priekopy, zreteľne sa rysujúci na ortofotografiách GoogleEarth ohraničil územie s rozlohou približne 3 ha (obr. 1: 4). Krátko na to sa identifikovalo severozápadné nárožie ďalšieho, väčšieho rímskeho tábora (obr. 1: 5). Línia priekopy tohto vojenského objektu bola ozrejmená po geofyzikálnom meraní. Zistilo sa, že tento dočasný tábor mal tvar lomeného romboidu s dlhšou severnou a južnou stranou. Na severozápadnom fronte bolo pozorované prerušenie priekopy na úrovni asfaltovej cesty medzi časťami Cífer a Pác. Na juhozápadnom fronte, takmer súběžným s riečkou Gidra boli na základe geofyzikálneho prieskumu badateľné ďalšie dve prerušenia priekopy, pravdepodobne brány. Na severovýchodnej a juhovýchodnej strane tábora sa nepodarilo zistiť presné situovanie obrannej priekopy, keďže sa nachádza pod zastavanou časťou obce Pác (obr. 1: 5; Rajtár 2013, 189). Objavením týchto dvoch poľných táborov sa nález rímskych militárií zo spomínanej germánskej chaty dostal do nového kontextu.

2. NÁLEZOVÉ OKOLNOSTI

Na jar roku 2019 sa začal predstihový archeologický výskum na pozemkoch s parcelným číslom 551/1, 551/2, 551/3 v katastrálnom území Pácu.

Obr. 1. Cífer-Pác. Prehľad archeologických lokalít z doby rímskej (podľa Varsík/Kolník 2013, 74, Abb. 2; upravené R. Iván). 1 – plocha výskumu T. Kolníka v rokoch 1969–1980 s germánskymi sídliskovými objektmi a neskorooticým sídlom, 2 – predpokladaný rozsah germánskeho osídlenia, 3 – germánska chata s nálezom rímskych militárií, 4 – menší dočasný rímsky tábor, 5 – väčší dočasný rímsky tábor, 6 – miesto nálezu rímskych pecí.

Abb. 1. Cífer-Pác. Übersicht der archäologischen Fundstellen aus der römischen Kaiserzeit (nach Varsík/Kolník 2013, 74, Abb. 2; zurechtgemacht R. Iván). 1 – Grabungsfläche von T. Kolník in den Jahren 1969–1980 mit germanischen Siedlungsobjekten und spätantiken Sitz, 2 – vorausgesetzte Ausdehnung der germanischen Besiedlung, 3 – germanische Hütte mit römischen Militaria, 4 – kleineres römisches Feldlager, 5 – größeres römisches Feldlager, 6 – Fundstelle der römischen Öfen.

Výskum bol nariadený Krajským pamiatkovým úradom v Trnave po ohlásení stavebného zámeru majiteľmi pozemkov. Plocha výskumu sa nachádzala v zázemí severozápadného nárožia väčšieho rímskeho tábora (obr. 1: 6). V rámci I. etapy výskumu sa realizovali dve zisťovacie sondy situované v najdlhšej osi plánovaných rodinných domov v smere juhozápad–severovýchod (obr. 2). V dvoch sondách, vrátane ich rozšírení bolo zachytených celkovo 8 archeologických objektov.

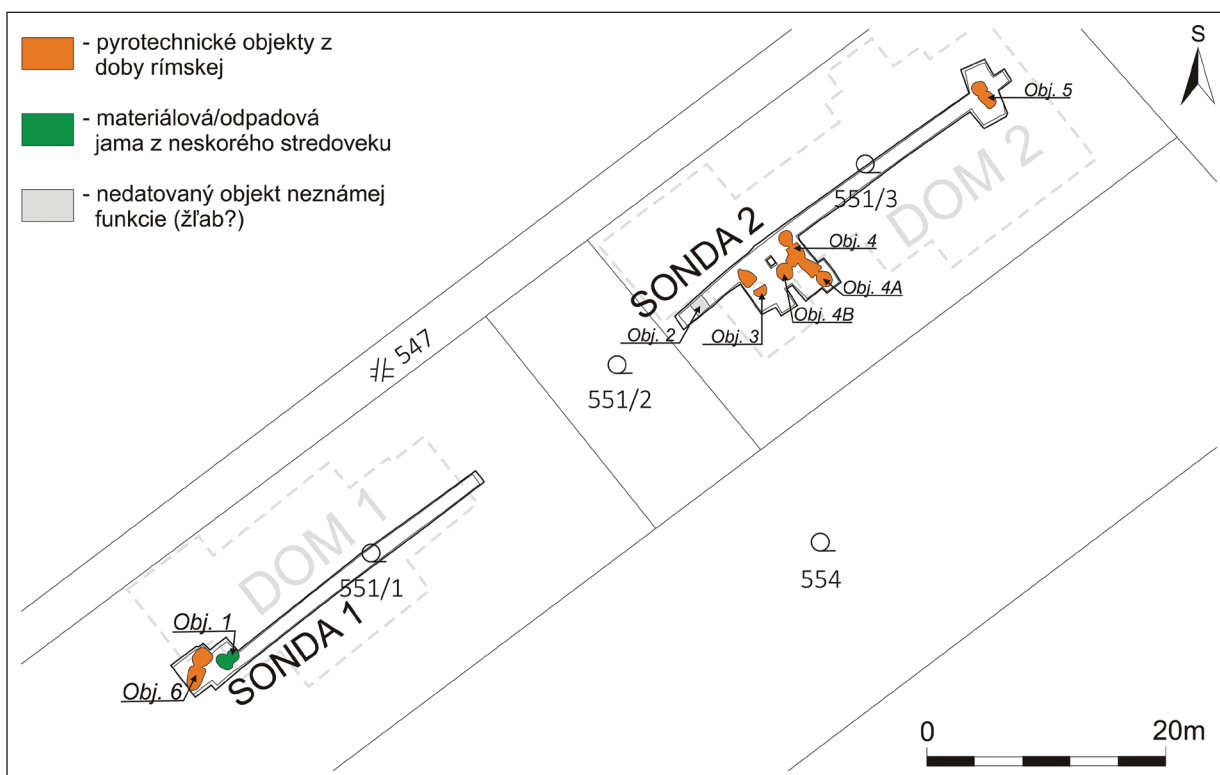
V sonde 1 sa zistil objekt 1 (exploatačná jama z vrcholného stredoveku) hneď po začatí výkopových prác. Blízko neho bol objavený objekt 6 (pec z doby rímskej) až pri dodatočnej skrývke zameranej na celoplošné odkrytie objektu 1. V sonde 2 sme postupne zachytili šesť archeologických situácií. Pričom objekt 4 predstavoval superpozíciu troch pecí z doby rímskej (označené ako objekt 4,

objekt 4A a objekt 4B). Objekty 3 a 5 mali podobnú funkciu a objekt 2 bol pravdepodobne súčasťou doteraz bližšie neozrejmeneho žlabového útvaru.

3. OPIS OBJEKTOV Z DOBY RÍMSKEJ

Objekt 3 (obr. 3: B)

Pri skrývke ornice poškodená pec s predpecnou jamou. Zachovali sa približne dve tretiny prepáleného, pôvodne takmer okrúhleho dna (estrichu) komory pece a takmer celá predpecná jama. Predpecná jama mala trapézovitý pôdorys so zaoblenými rohmi. Jej dno siahalo najhlbšie v priestore prechodu do komory pece a stúpalo smerom k zúženej náprotivnej strane. Orientácia: JV–SZ (komora pece–predpecná jama). Rozmery: dĺžka 3,06 m, šírka 1,27 m, hĺbka 0,29 m.

Obr. 2. Cífer-Pác, parcela č. 551/1–3. Plocha výskumu s polohou sond a archeologických objektov (autor R. Iván).
Abb. 2. Cífer-Pác, Parzelle Nr. 551/1–3. Grabungsfläche mit Lage der Sonden und archäologischen Objekte (Autor R. Iván).

Objekt 4 (obr. 3: A, 4: C)

V pôdoryse v celku zachovaná pec s predpecnou jamou. Okrúhly pôdorys komory pece sa zužoval do kvapkovitého tvaru smerom k predpecnej jame, do ktorej prechádzal cez približne 33 cm široký otvor. Predpecná jama mala trapézovitý pôdorys, rozšírený smerom ku komore. Približne v polovici predpecnej jamy sa nachádzala priehlbina okrúhleho pôdorysu s priemerom približne 54 cm. Estrich dna komory pece bol prepálený iba slabo a nad ním sa nachádzala 2–3 cm hrubá popolová vrstva, ktorá sa dvíhala severozápadným smerom. V tejto vrstve sa nachádzal dlhý železný predmet, zatiaľ neobjasnenej funkcie. Orientácia: SZ–JV (komora pece–predpecná jama). Rozmery: dĺžka 2,94 m, šírka 1,18 m, hĺbka 0,54 m.

Nálezy:

1. Železný predmet neznámej funkcie. Dlhý, plochý železný pás. Na jednom konci bol vykovaný úzky trň dlhý 39 mm, zahnutý približne v 33° uhle smerom k telu predmetu. Na druhom bolo vykované zúženie do zaobleného hrotu. Rozmery: dĺžka 36,6 cm, šírka 1–1,1 cm (obr. 4: D).

Objekt 4A (obr. 3: A, 4: A)

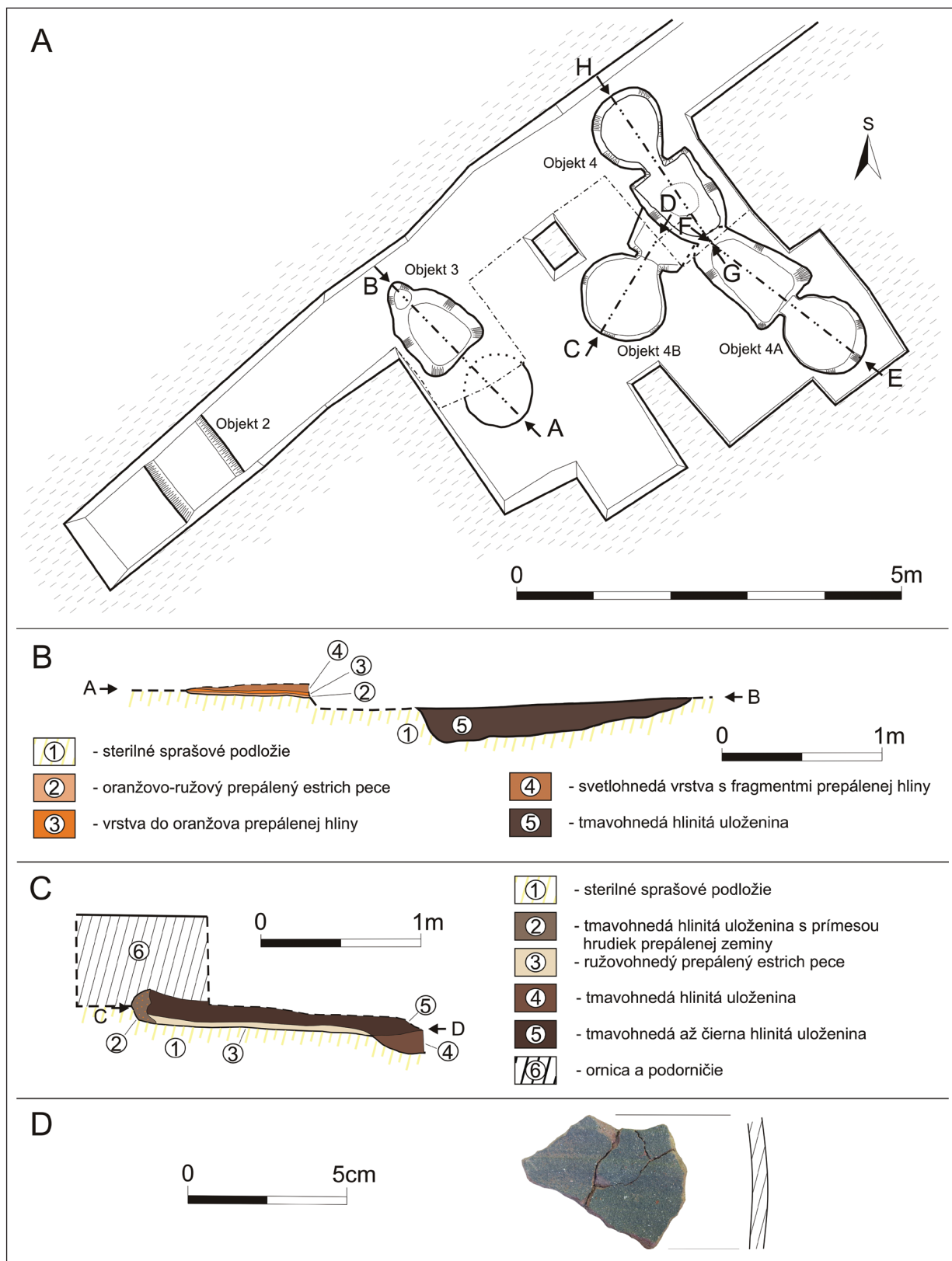
Pec s predpecnou jamou. Komora pece mala okrúhly pôdorys s približne 35 cm širokým otvorom smerom k predpecnej jame. Predpecná jama mala trapézovitý pôdorys, rozšírený smerom ku komore. V komore pece sa nenašli prepálené kusy hliny ani uhlíky, indikujúce použitie. Na dne komory a predpecnej jamy sa našli tri železné kince z podrážky rímskych vojenských sandálov. Orientácia objektu: JV–SZ (komora pece–predpecná jama). Rozmery: dĺžka 3,20 m, šírka 1,26 m, hĺbka 0,38 m.

Nálezy:

1. Malý železný klinec, s kužeľovitou hlavičkou a mierne vyoseným trňom. Rozmery: dĺžka 1,8 cm, šírka hlavy 0,8 cm (obr. 4: B).

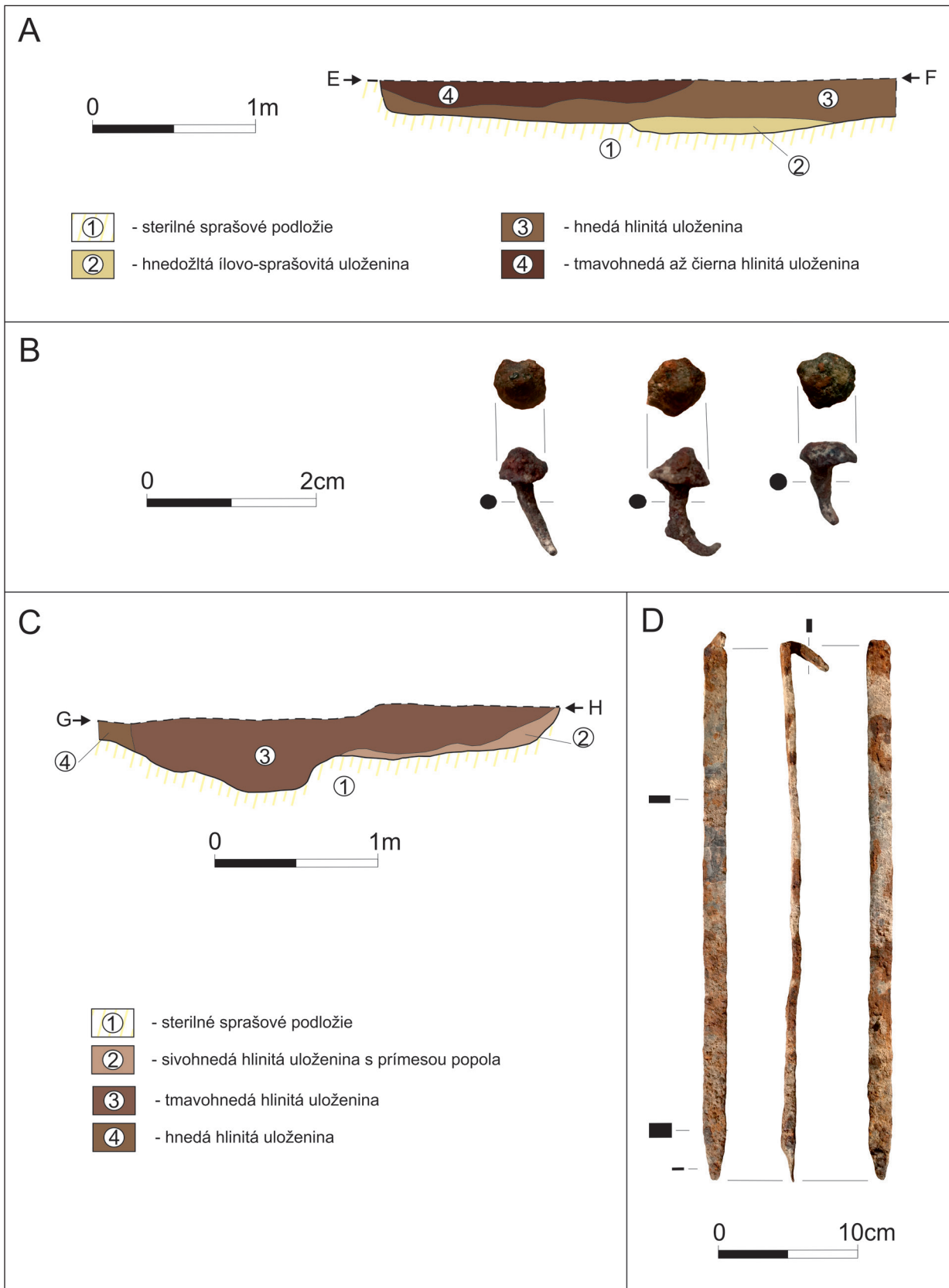
2. Malý železný klinec, s kužeľovitou hlavičkou a mierne spätne zahnutým trňom. Rozmery: dĺžka 1,7 cm, šírka hlavy 0,9 cm (obr. 4: B).

3. Malý železný klinec so sploštenou, zrejme pôvodne kužeľovitou hlavičkou. Krátky trň klinca je mierne zahnutý. Rozmery: dĺžka 1,4 cm, šírka hlavy 0,9 cm (obr. 4: B).

Obr. 3. Cífer-Pác. A – sonda 2 (juhozápadná časť), objekty 3, 4, 4A a 4B; B – rez výplne objektu 3; C – rez výplne objektu 4B; D – fragment rímsko-provinciálnej z objektu 4B (autor R. Iván).

Abb. 3. Cífer-Pác. A – Sonde 2 (südwestlicher Teil), Objekte 3, 4, 4A a 4B; B – Schnitt durch die Objektverfüllung 3; C – Schnitt durch die Objektverfüllung 4B; D – provinzialrömisches Keramikbruchstück vom Objekt 4B (Autor R. Iván).

Obr. 4. Cífer-Pác. A – rez výplne objektu 4A, B – nálezy z výplne objektu 4A, C – profilácia výplne objektu 4, D – železný predmet neznámej funkcie z výplne objektu 4 (autor R. Iván).

Abb. 4. Cífer-Pác. A – Schnitt durch die Objektverfüllung 4A, B – Funde von der Objektverfüllung 4A, C – Profilierung der Objektverfüllung 4, D – Eisengegenstand unbekannter Funktion vom Objekt 4 (Autor R. Iván).

Objekt 4B (obr. 3: A, 3: C)

Pec s torzálné zachovanou predpecnou jamou. Komora pece mala okrúhly pôdorys s približne 53 cm širokým otvorom smerom k predpecnej jame. Predpecná jama mala zrejme trapézovitý pôdorys, rozšírený smerom ku komore. Estrich dna komory pece bol dobre prepálený a našiel sa na ňom fragment na kruhu točenej keramiky. Orientácia objektu: JZ-SV (komora pece-predpecná jama). Rozmery: zachovaná dĺžka 2,03 m, šírka 1,16 m.

Nálezy:

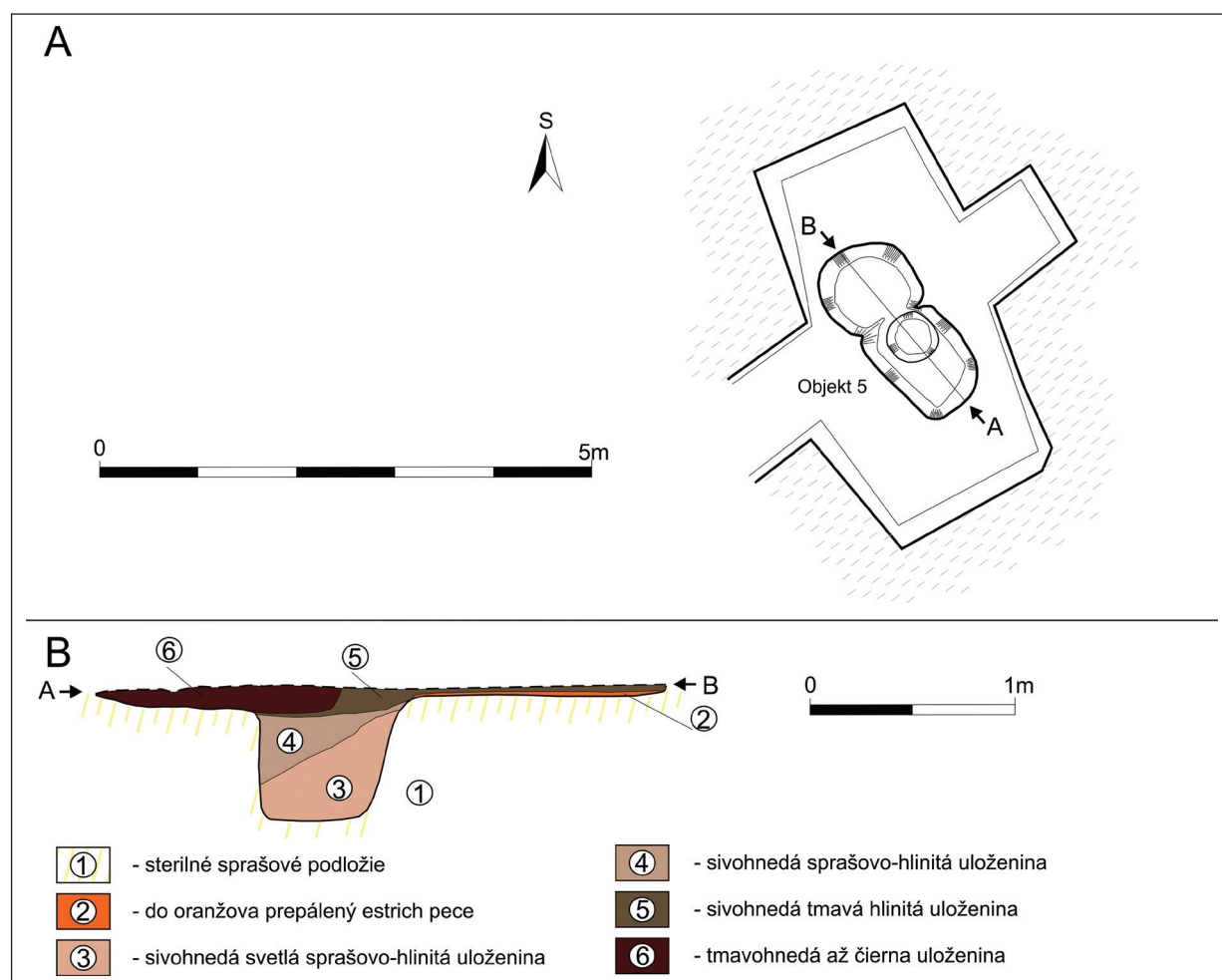
1. Fragment na kruhu točenej keramiky sivej až tmavosivej farby. Úlomok zrejme pochádza z tela nádoby z rímsko-provinciálneho prostredia. Rozmery: dĺžka 5,2 cm, šírka 3,9 cm (obr. 3: D).

Objekt 5 (obr. 5)

V celom pôdoryse zachytená pec s predpecnou jamou. Komora pece mala okrúhly tvar s približne 39 cm širokým otvorom smerom k predpecnej jame. Predpecná jama mala mierne trapézovitú dispozíciu, rozšírenú smerom ku komore. Približne v osi predpecnej jamy sa nachádzala priehlbina okrúhleho pôdorysu s priemerom približne 56 cm a hĺbkou -52 cm od dna predpecnej jamy. Estrich dna komory pece bol dobre prepálený. Orientácia objektu: SZ-JV (komora pece-predpecná jama). Rozmery: dĺžka 2,58 m, šírka 1,26 m, hĺbka 0,71 m.

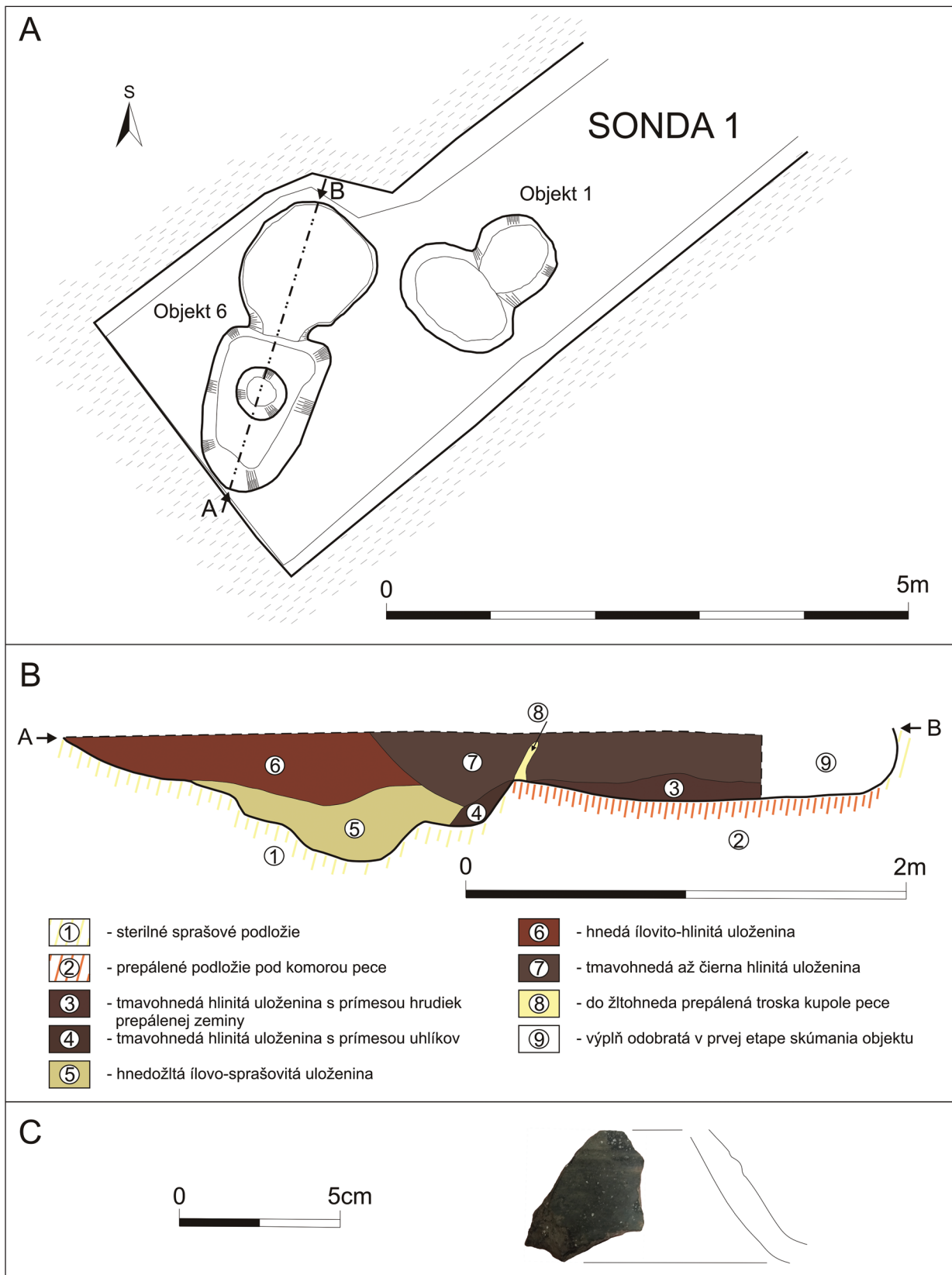
Objekt 6 (obr. 6: A-B)

V celom pôdoryse zachytená pec s predpecnou jamou. Okrúhly pôdorys komory pece sa zužo-

Obr. 5. Cífer-Pác. A – sonda 2 (severovýchodná časť), pôdorys objektu 5; B – rez výplne objektu 5 (autor R. Iván).

Abb. 5. Cífer-Pác. A – Sonde 2 (nordöstlicher Teil), Objektgrundriss 5; B – Schnitt durch die Objektverfüllung 5 (Autor R. Iván).

Obr. 6. Cífer-Pác. A – sonda 1, pôdorys objektu 6; B – profil objektu 6; C – fragment germánskej keramiky (autor R. Iván).

Abb. 6. Cífer-Pác. A – Sonde 1, Objektgrundriss 6; B – Objektgrundriss 6; C – germanisches Keramikbruchstück (Autor R. Iván).

val do kvapkovitého tvaru smerom k predpecnej jame, do ktorej prechádzal cez približne 49 cm široký otvor. Predpecná jama mala trapézovitú dispozíciu, rozšírenú smerom ku komore. Takmer v strede predpecnej jamy sa nachádzala priehlbina okrúhleho pôdorysu s priemerom približne 64 cm. Estrich dna komory pece bol dobre prepálený. V zásypovej vrstve č. 6 sa objavili fragmenty v ruke robenej germánskej keramiky. Orientácia objektu: SV–JZ (komora pece–predpecná jama). Rozmery: dĺžka 3,72 m, šírka 1,37 m, hĺbka 0,81 m.

Nálezy:

1. Fragmenty germánskej v ruke robenej keramiky (4ks), pravdepodobne z dvoch nádob. Tri kusy pochádzajú z obojstranne tmavosivo až do čierne vypálenej, hrncovitej nádoby s plastickým prstencom okolo hrdla. Jeden fragment pochádza z tela nádoby, ktorá bola z vonkajšej strany vypálená do tmavosiva a z vnútornej strany takmer do tehlovo sivo-oranžovej farby (obr. 6: C).

4. PREDBEŽNÉ VYHODNOTENIE ČIASTKOVÝCH VÝSLEDKOV ARCHEOLOGICKÉHO VÝSKUMU

Okrem neskorostredovekej jamy označenej ako objekt 1, odkiaľ sa získali početné fragmenty keramiky a zvieracích kostí, boli preskúmané objekty chudobné na artefakty. Vo výplni objektov 2, 3 a 5 úplne absentovali hnutelné nálezy. V objekte 4 – ktorý tvoril súčasť superpozície troch pecí prepojených na úrovni predpecných jám – sa podarilo objaviť podlhovastý železný predmet neznámej funkcie. V objekte 4A boli roztrúsené tri železné klince z podrážky rímskych vojenských sandálov a v objekte 4B sa našiel fragment rímskoprovinciálnej sivej keramiky priamo na estrichu komory pece. V objekte 6 sa v zásypovom kontexte objavil fragment germánskej, v ruke robenej keramiky s lešteným – tuhovaným povrchom.

Všetky pece pozostávali z prepálenej komory viacmenej okrúhleho – mierne oválneho pôdorysu a predpecnej jamy približne trapézovitého tvaru, rozšírenej smerom k manipulačnému otvoru a so zaoblenou užšou náprotivnou stranou. V prípade objektov 4, 5 a 6 sa v predpecných jamách zistili priehlbiny okrúhleho pôdo-

rysu. Tieto zrejme slúžili ako manipulačné jamy pre obsluhu pecí.

Objekty 3, 4B, 5 a 6 vykazovali znaky intenzívnejšieho využitia – mali silno prepálený estrich v komore. Objekty 4 a 4A naopak takmer vôbec nemali prepálený spodok funkčnej časti. V prípade superpozície objektov 4, 4A a 4B sa podarilo zistiť, že objekt 4B vznikol skôr než pec označená ako objekt 4 a bol aj zasypaný. Následne zásyp jeho predpecnej jamy bol narušený pri hĺbení predpecnej jamy objektu 4. Toto zistenie dovoľuje predpokladať dlhšie pretrvávanie rímskej aktivity na tomto mieste. Približnú dĺžku tohto intervalu sa snáď podarí ozrejmiť po analýze vzorky profilu, odobrať v mieste prekrývania týchto dvoch objektov. Vzorky hliny a uhlíkov sa odobrali zo všetkých kontextov výplne objektov a taktiež z prepálených estrichov pecok.

Na základe sporadických nálezov nie je ľahké presnejšie datovať odkryté pyrotechnické objekty. Neidentifikovaný železný predmet z objektu 4 zatiaľ nemá výpovednú hodnotu (absentujú analógie). Klince z podrážky rímskych vojenských sandálov podobne ako aj nález fragmentu rímsko-provinciálnej keramiky z objektu 4B poukazujú na spojitosť s rímskym vojenským prostredím. Fragment germánskej keramiky zo zásypového horizontu objektu 6 pochádza rámcovo z druhého storočia nášho letopočtu. Objavil sa ale až vo vyššom zásypovom horizonte predpecnej jamy a nie je vylúčené, že ide o intrúziu z okolia objektu. Veľmi špecifický tvar predpecných jám je analogický s nálezmi z rímskeho dočasného tábora v Jevíčku (*Němcová/Kejval 2020*). Ďalšie pece v areáloch rímskych dočasných táborov boli prednedávnom objavené aj na juhomoravských lokalitách Charvátska Nová Ves, Modřice a Přibice (*Komoróczy/Rajtár/Vlach/Hüssen 2020*, 221, 222, 230, 249). Na základe značnej podobnosti s analogickými nálezmi ako aj paralely v horizontálnej stratigrafii sa javí spojitosť našich pecí s rímskym táborom ako pravdepodobná. Vzhľadom na situovanie vo vnútornom zázemí tábora zjavne mohlo ísť o jeho hospodársky okrsok. Časové zaradenie objektov je doteraz možné oprieť iba o prvotné datovanie celého tábora, a to do druhej polovice druhého storočia nášho leto-

počtu do obdobia markomanských vojen (*Rajtár 2013*, 191).

V ďalšej etape výskumu by sa podľa nariadení KPÚ v Trnave mala venovať pozornosť sledovaniu výkopových prác v rámci stavby so snahou o zachytenie ďalších archeologických situácií. Z dôvodu zmeny projektu výstavby sa tieto práce odložili do neznámych termínov.

LITERATÚRA

- Geology* – www.apl.geology.sk/gm50js/
- Cheben/Ruttkey 2010* – I. Cheben/M. Ruttkey: Römische Militärausrüstungsgegenstände aus dem germanischen Grubenhaus in Cífer. *Slovenská archeológia* 58, 2010, 309–336.
- Kolník 1972* – T. Kolník: Neskororímska vojenská stanica v Páci pri Trnave. *Archeologické rozhledy* 24, 1972, 59–72.
- Komoróczy/Rajtár/Vlach/Hüssen 2020* – B. Komoróczy/J. Rajtár/M. Vlach/C.-M. Hüssen: A companion to the archaeological sources of Roman military interventions into the Germanic territory north of the Danube during the Marcomannic Wars. In: M. Erdrich/B. Komoróczy/P. Madejski/M. Vlach (eds.): *Marcomannic Wars and Antonine Plague – Selected essays on two disasters that shook the Roman World*. Brno – Lublin 2020, 173–254.
- Lukniš 1972* – M. Lukniš: Reliéf. In: Lukniš, M., ed. *Slovensko 2 – Príroda*. Obzor, Bratislava 1972, 124–202.
- Mazúr et al. 1986* – E. Mazúr/M. Lukniš/B. Balatka/J. Loučková/J. Sládek: Geomorfologické členenie SSR a ČSSR. Mapa mierky 1 : 500 000. Bratislava 1986.
- Němcová/Kejval 2020* – J. Němcová/P. Kejval: Jevičko – Vrchlického ulice, zainvestování ploch pro budoucí RD. Rukopis výskumnej správy. Litomyšl 2020. Uložené: archív autora.
- Rajtár 2013* – J. Rajtár: Rímske poľné tábory v Cíferi. *Archeologické Výskumy a Nálezy na Slovensku* 2009, 2013, 189–192.
- Varsik/Kolník 2013* – V. Varsik/T. Kolník: Cífer-Pác – Neue Erkenntnisse zur spätantiken quadischen Elitenresidenz. In: M. Hardt – O. Heinrich-Tamáska (Hrsg.): *Macht des Goldes, Gold der Macht: Herrschafts- und Jenseitsrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donauraum* (= Forschungen zu Spätantike und Mittelalter 2). Weinstadt 2013, 71–90.

ÖFEN AUS DEM RÖMISCHEN FELDLAGER IN CÍFER-PÁC

ROBERT IVÁN

Im Frühling 2019 wurde im Rahmen der archäologischen Rettungsgrabung in Katastergebiet von Cífer, Ortsteil Pác in der Südwestslowakei im Bezirk Trnava auf den Parzellen Nr. 551/1-3 Teil einer römischen Ofenbatterie ausgegraben (Abb. 2).

Die Fundstelle befindet sich im Bereich des römischen Feldlagers, dessen Ausdehnung im Jahr 2009 während der geophysikalischen Prospektion vom rechteckigen Grabengebilde definiert wurde. Dieses römische Militärprojekt liegt in Nachbarschaft eines weiteren kleineren römischen Feldlagers und nördlich von der ausgedehnten bekannten germanischen Fundstelle die seit 1969 untersucht wurde (Abb. 1).

Im Rahmen der Grabungen wurden sechs Öfen mit Vorofengruben von trapezförmigem Grundrisse entdeckt. In den Objekten Nr. 4, 4A, 4B und 6 wurden auch archäologische Funde gefunden. Im Objekt Nr. 4 lag in der Aschenschicht ein länglicher Eisengegenstand unbekannter Funktion, zu welchem es bisher nicht gelungen ist Vergleichsfunde zu finden (Abb. 4: D). Im Objekt 4A wurden am Boden drei verstreute

kleine Eisennägel gefunden die von römischen Militärsandalen stammen (Abb. 4: B). Im Objekt 4B wurde am Estrich des Kammerbodens ein provinzialrömisches Keramikbruchstück gefunden (Abb. 3: D). Im Objekt Nr. 6 lagen im Verschüttungskontext der Vorofengrube vier Bruchstücke germanischer handgemachter Keramik, die offenbar von zwei Keramikgefäßen stammen (Abb. 6: C).

Diese Öfen sind wahrscheinlich die ersten festgestellten Produktionsobjekte im Rahmen der römischen Feldlager vom Gebiet der heutigen Slowakei. Ihre Horizontalstratigraphie spricht von einer längeren Benützung dieses Bereichs durch die römische Armee. Wenn man von der Datierung des ganzen Lagers ausgeht, ist es wahrscheinlich, dass es im Rahmen der Markomannenkriege während der 2. Hälfte des 2. Jahrhunderts unserer Zeitrechnung passierte (*Rajtár 2013*, 191).

Funde weiterer Objekte werden während der weiteren Bauarbeiten vorausgesetzt, deren Beginn bisher nicht bekannt ist.

Mgr. Robert Iván, PhD.

PamArch s.r.o.

Štefánikova trieda 4/7

SK – 949 09 Nitra

r.ivan@pamarch.sk